

Broj: 03/10-50-3-96-15/10
Sarajevo, 28. 12. 2010.

Istraživanje broj: 089

Vrsta istraživanja:

INF – opšta informacija – kratak pregled odabrane teme

**EVROPSKA UNIJA
(HISTORIJA, PROŠIRENJE, INSTITUCIJE,
PRAVNI AKTI I NAJVAŽNIJE FUNKCIJE U EU)**

Pripemila:

Nihada Jeleč

Istraživanje je namijenjeno poslanicima i delegatima, koji mogu postaviti dodatna pitanja, sugestije i komentare na email adresu: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Javnost Bosne i Hercegovine može komentirati radove, ali Istraživački sektor nema mogućnost da odgovara na komentare i diskutira o istraživanju.

Informacije navedene u sadržaju istraživanja važeće su u trenutku pripreme istraživanja i one se ne ažuriraju nakon objave istraživanja.

Istraživanje ne odražava zvaničan stav Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (PSBiH).

SADRŽAJ

UVOD.....	Error! Bookmark not defined.
HISTORIJA I PROŠIRENJE EVROPSKE UNIJE.....	Error! Bookmark not defined.
UGOVORI O EVROPSKOJ UNIJI.....	5
INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE	7
SJEDIŠTA INSTITUCIJA EVROPSKE UNIJE.....	14
PRAVNI AKTI INSTITUCIJA EVROPSKE UNIJE	15
NAJVAŽNIJE FUNKCIJE U EVROPSKOJ UNIJI.....	17
IZVORI I LITERATURA.....	19

UVOD

Evropska unija (EU) je “međunarodna struktura *sui generis*”¹ ili supranacionalana tvorevina, koja ima vlastiti izvor prihoda i sudsku vlast te niz nadnacionalnih institucija sa ovlaštenjima da donose odluke o pitanjima od zajedničkog interesa za nivo Evropske unije. EU čini 27 zemalja članica i ima više od 500 miliona stanovnika². Sa Lisabonskim ugovorom, koji je stupio na snagu 1. decembra 2009. godine, EU je dobila pravni subjektivitet, pa može zaključivati međunarodne sporazume i priključivati se međunarodnim organizacijama. EU ima svoju plavu zastavu sa 12 zlatnih zvjezdica, himnu-Betovenovu “Odu radosti”, valutu euro i slogan *Ujedinjeni u različitosti*.

Nadležnosti EU se dijele na *isključive nadležnosti* (npr. oblast monetarne politike, carinske unije, konkurencije), *zajedničke nadležnosti sa državama članicama* (npr. unutarnje tržište; ekonomska, društvena i regionalna kohezija, okoliš, zaštita potrošača, transport, energija, sloboda, sigurnost i pravda) i *nadležnost podrške* (npr. zdravlje ljudi, industrija, obrazovanje, turizam).

Ustavni princip Evropske unije je *princip supsidijarnosti*, a to znači da se “aktivnosti na nivou EU poduzimaju onda kada to podrazumijeva veću efikasnost od aktivnosti pojedinih zemalja članica”³, odnosno “EU ne poduzima radnje (izuzev u oblastima svojih isključivih nadležnosti), osim ako su one djelotvornije od radnji poduzetih na nivou države članice, regije ili lokalne samouprave”⁴.

HISTORIJA I PROŠIRENJE EVROPSKE UNIJE

Ideja ujedinjenja Evrope dugo je živjela samo u filozofskim krugovima. Nakon Drugog svjetskog rata je iskristalizirana, uobličena i postala politički proces i cilj. Evropska integracija započeta je na ekonomskim temeljima – objedinjavanjem njemačke i francuske proizvodnje uglja i čelika i stvaranjem zajedničkog tržišta za ta dva važna prirodna resursa i njihovo korištenje za obnovu Evrope, ali u isto vrijeme je imala i jasnu političku pozadinu – očuvanje trajnog mira i sigurnosti te osiguranje boljeg životnog standarda građana.

Značajni događaji koji su prethodili zvaničnom početku evropskog ujedinjenja bili su govor britanskog premijera Winstona Churchilla na Univezitetu u Cirihi 1946. godine, u kojem je pozvao na stvaranje “Sjedinjenih Evropskih Država”, zatim osnivanje Beneluks carinske unije i Zapadnoevropske unije 1948., osnivanje Vijeća Evrope i NATO-a godinu dana poslije i historijski govor francuskog ministra vanjskih poslova Roberta Schumana (Šumana) 9. maja 1950. godine. Upravo je ministar Šuman predložio plan o zajedničkoj francuskoj i njemačkoj proizvodnji uglja i čelika i zbog toga se 9. maj obilježava kao *Dan Evrope*. Ipak, idejnim tvorcima evropske integracije smatraju se italijanski politički teoretičar Altiero Spinelli i francuski političar Jean Monnet.

Na osnovu Šumanovog plana u Parizu je 1951. godine šest evropskih država (Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Francuska, Italija i Zapadna Njemačka) potpisalo Ugovor o osnivanju Evropske zajednice za uglj i čelik, čime je i zvanično počela integracija evropskog kontinenta. Šest godina poslije istih šest država odlučilo je osnovati i Evropsku ekonomsku

¹ Misita, Nevenko. *Osnovi prava Evropske unije*, Magistrat, Sarajevo, 2002., str.126.

² <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (preuzeto 13. decembra 2010.)

³ Hadžiahmetović, Azra. *Ekonomija Evrope*. Ekonomski fakultet u Sarajevu– Izdavačka djelatnost, Sarajevo. 2005. str. 250.

⁴ Direkcija za evropske integracije. *Pojmovnik evropskih integracija*, Vijeće ministara BiH-DEI, Sarajevo. 2010. Str.198.

zajednicu (EEZ), koja je počivala na slobodnoj razmjeni roba i usluga te slobodnom kretanju ljudi i kapitala. Potaknute ekonomskim uspjehom EEZ-a i druge evropske države su počele podnositi zahtjev za članstvo u EEZ/EU.

Sa prvobitnih šest EU je do 2007. godine narasla na 27 država članica te od ekonomske prerasla u ekonomsko-političku zajednicu i to prema redoslijedu koji je prikazan u tabeli:

Godina pristupanja EEZ/EU	Zemlje
1951.	Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Zapadna Njemačka
1973.	Danska, Irska i Velika Britanija
1981.	Grčka
1986.	Portugal i Španija
1995.	Austrija, Finska i Švedska
2004.	Češka, Estonija, Kipar, Latvija, Litvanija, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija
2007.	Bugarska i Rumunija

Evropska unija je 1993. godine utvrdila i formalne uvjete za države koje žele postati njene punopravne članice. Ti uvjeti su poznati kao Kopenhagenski kriteriji:

- **politički kriterij** - stabilnost institucija koje garantiraju demokratiju, vladavinu prava, ljudske slobode i poštivanje prava manjina,
- **ekonomski kriterij** - funkcionalna tržišna ekonomija sposobna da se nosi sa konkurentnim pritiscima i tržišnim snagama u EU,
- **kriterij prihvatanja *acquis***⁵ - sposobnost preuzimanja obaveza koje se odnose na članstvo te odanost ciljevima političke, ekonomske i monetarne unije.

⁵ *Acquis communautaire* (pravna stečevina EU) predstavlja ukupnu legislativu EU, međunarodne sporazume i sudske odluke Suda Evropske unije.

UGOVORI O EVROPSKOJ UNIJI

Sve odluke i procedure Evropske unije utemeljene su na ugovorima koji su usaglasile sve države članice i ugovori čine njenu ustavnu osnovu. Njima se definiraju principi, pravni i institucionalni temelji Evropske unije te odnosi s državama članicama i međunarodnim organizacijama. Odredbe ugovora stvaraju prava i obaveze za države članice i za njihove građane. Na osnovu ugovora osnivaju se institucije i tijela na nivou EU, na koje države članice prenose zakonodavna, upravna i sudska ovlaštenja. Od 1951. godine usvojeno je osam ugovora na kojima se temelji pravni poredak Evropske unije:

Pariški ugovor (1951.)

Osnovana Evropska zajednica za uglj i čelik (EZUČ). Uspostavljene četiri institucije EZUČ, dvije sa ovlaštenjima odlučivanja (Visoka vlast i Vijeće) i dvije sa ovlaštenjima nadzora (Parlamentarna skupština i Sud). Osnovni zadatak EZUČ - uspostavljanje zajedničke kontrole nad proizvodnjom i potrošnjom uglja i čelika.

Rimski ugovori (1957.)

Osnovane dvije zajednice: EEZ - Evropska ekonomska zajednica i EUROATOM - Evropska zajednica za atomsku energiju. Uspostavljeno zajedničko tržište u šest zemalja potpisnica ugovora i četiri slobode kretanja: ljudi, roba, usluga i kapitala. Osnovane glavne institucije EEZ-a: Evropski parlament, Vijeće ministara, Evropska komisija, Evropski sud i Evropska investiciona banka.

Ugovor o spajanju (1965.)

Institucionalno objedinjene tri zajednice (EZUČ, EEZ i EUROATOM). Umjesto tri posebne, ustanovljena jedinstvena Komisija i Vijeće ministara.

Jedinstveni evropski akt (1986.)

Osnovni cilj uspostavljanje unutarnjeg tržišta. Uveden princip odlučivanja kvalificiranom većinom u Vijeću EU i postupak saradnje u Evropskom parlamentu. Proširene nadležnosti EEZ u određenim oblastima.

**Mastrihtski
ugovor/
Ugovor o
EU
(1993.)**

Osnovana Evropska unija. Postavljen pravni okvir za osnivanje Ekonomske i monetarne unije i uvođenje zajedničke valute – euro. Uvedeno građanstvo EU i postupak suodlučivanja Evropskog parlamenta. Povećan broj ovlasti kojima se glasa kvalificiranom većinom u Vijeću (ministara) EU. Uveden princip *supsidijarnosti* kao ustavni princip. Osnovani su Kohezioni fond i Odbor regija.

**Amsterdamski
ugovor
(1997.)**

Dopunjava Ugovor o EU. Jača ulogu Evropskog parlamenta. Uključuje nove odredbe o socijalnoj politici u tekst Ugovora i ističe borbu za veću zaposlenost kao cilj EU. Šengenski sporazum uvršten u pravnu stečevinu EU.

**Ugovor
iz Nice
(2000.)**

Njegov osnovni cilj prilagođavanje institucionalnog okvira EU za predstojeća proširenja i procedure donošenja odluka sa znatno većim brojem država članica. Promijenjen sastav institucija EU, npr. Evropske komisije. Prilagođen broj glasova svake države članice u Vijeću (ministara) EU i proširen broj oblasti o kojima se odlučuje kvalificiranom većinom.

**Lisabonski
ugovor
(2007.)**

EU dobila pravni subjektivitet - može zaključivati međunarodne ugovore, pridruživati se međunarodnim organizacijama i pokretati postupke koji se vode pred međunarodnim sudovima (i podlijevati tim postupcima). Evropsko vijeće i formalno postalo institucija EU. Uspostavljena funkcija predsjednika Evropskog vijeća i visokog komesara EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku sa širokim ovlastima i mogućnošću vanjskopolitičkog djelovanja. Proširene zakonodavne nadležnosti Evropskog parlamenta. Regulirano dobrovoljno istupanje države članice iz EU. EUROATOM više nije dio strukture EU.

GLAVNE INSTITUCIJE EU

Evropski parlament je jedino direktno izabrano tijelo Evropske unije čije predstavnike od 1979. svakih pet godina biraju građani EU na slobodnim i tajnim izborima. Evropski parlamentarci djeluju nezavisno od instrukcija državnih parlamenata ili vlada država iz kojih dolaze. Evropski parlament ima zakonodavnu nadležnost i nadležnost usvajanja budžeta te nadležnost imenovanja članova Evropske komisije i nadzora nad njenim radom.

Zakonodavnu nadležnost Evropski parlament u postupku *suodlučivanja*, koji je nakon Lisabonskog ugovora postao uobičajeni proces za donošenje većine zakonodavnih odluka u Evropskoj uniji, dijeli sa Vijećem (ministara) EU. To je od posebne važnosti prilikom usvajanja budžeta EU. Ukoliko Evropski parlament glasanjem odbaci prijedlog budžeta, cjelokupna složena budžetska procedura mora ponovo biti provedena. Za razliku od državnih parlamenata, Evropski parlament nema pravo pokretanja zakonodavne inicijative. Sjedište Evropskog parlamenta je u Strazburu, gdje se godišnje održava 12 četverodnevni plenarnih sjednica, dok se u Briselu održava šest dvodnevni plenarnih sjednica u toku godine. Parlamentarne komisije zasjedaju u Briselu, a sjedište Sekretarijata je u Luksemburgu. Broj poslanika svake nove države članice određuje se Ugovorom o pristupanju. Evropski parlament u aktuelnom, sedmom izbornom sazivu (2009. – 2014.) ima 736 poslanika. Članovi Parlamenta se ne grupiraju prema državnim delegacijama, već prema političkim grupama. U Evropskom parlamentu djeluje sedam političkih grupa, kako slijedi:

Politička grupa	Skraćenica	Broj poslanika
Evropska narodna partija (Kršćanski demokrati)	EPP	265
Progresivni savez socijalista i demokrata u Evropskom parlamentu	S&D	184
Savez liberala i demokrata za Evropu	ALDE	84
Zeleni/Evropski slobodni savez	Greens/EFA	55
Grupa evropskih konzervativaca i reformista	ECR	54
Konfederalna grupa Evropske ujedinjene ljevice / Nordijske zelene ljevice	GUE/NGL	35
Evropa slobode i demokratije	EFD	32

U Evropskom parlamentu trenutno ima 27 nezavisnih poslanika koji ne pripadaju ni jednoj političkoj grupi.

Broj poslanika u Evropskom parlamentu zavisi od broja stanovnika svake države članice i različit je od države do države (od pet do 99):

Belgija	22
Bugarska	17
Češka	22
Danska	13
Njemačka	99
Estonija	6
Irska	12
Grčka	22
Španija	50
Francuska	72
Italija	72
Kipar	6
Latvija	8
Litvanija	12
Luksemburg	6
Mađarska	22
Malta	5
Nizozemska	25
Austrija	17
Poljska	50
Portugal	22
Rumunija	33
Slovenija	7
Slovačka	13
Finska	13
Švedska	18
Velika Britanija	72
Ukupan broj poslanika	736

Evropski parlament potvrđuje imenovanje predsjednika Evropske komisije i članove Evropske komisije. Ima pravo da izglasavanjem nepovjerenja dovede do ostavke cijele Komisije, ali nema ovlasti da razriješi dužnosti pojedine komesare. Evropski parlament je jedan od privilegiranih tužilaca pred Sudom Evropske unije.

Evropsko vijeće je najvažnije političko tijelo Evropske unije. Čine ga šefovi država ili vlada država članica i predsjednik Evropske komisije, uz prisustvo visokog predstavnika EU za vanjsku i sigurnosnu politiku. Evropsko vijeće utvrđuje opći pravac razvoja EU i ima ključnu ulogu u usaglašavanju interesa i stajališta država članica, posebno principa i smjernica u oblasti zajedničke vanjske i sigurnosne politike, odbrane, koordinacije ekonomskih politika na nacionalnom i supranacionalnom nivou. Glavni je pokretač najvažnijih političkih inicijativa EU. Evropsko vijeće nema zakonodavnu nadležnost i zbog toga u svojim dokumentima *pozdravlja, insistira, preporučuje i poziva*.

Sastaje se najmanje dva puta godišnje. Sjednicama Vijeća obično prisustvuje i predsjednik Evropskog parlamenta. Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora, Evropsko vijeće je i formalno postalo institucija Evropske unije sa sjedištm u Briselu i dobilo predsjednika sa mandatom od dvije i po godine.

Vijeće (ministara) Evropske unije je izvršno-zakonodavno tijelo Evropske unije u kojem se neposredno izražavaju interesi država članica. Ima nadležnost da donosi zakonodavne odluke i da zaključuje ugovore sa trećim zemljama. Čine ga predstavnici vlada država članica na ministarskom nivou koji su ovlašteni da preuzimaju obaveze u ime svojih vlada. Predstavnici vlada su odgovorni svojim državnim parlamentima. Sjednicama Vijeća EU prisustvuje po jedan ministar iz svake države članice, a sastav zavisi od tema o kojima se raspravlja. Vijeće EU se sastaje u devet različitih oblika:

- Vijeće za opće i vanjske poslove (GAERC),
- Vijeće za ekonomske i finansijske poslove (ECOFIN),
- Vijeće za saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova (JHA),
- Vijeće za za zapošljavanje, socijalnu, zdravstvenu i potrošačku politiku (EPSCO),
- Vijeće za konkurenciju,
- Vijeće za promet, telekomunikacije i energiju (TTE),
- Vijeće za poljoprivredu i ribarstvo,
- Vijeće za okoliš,
- Vijeće za obrazovanje, mlade i kulturu (EYC).

Vijeće (ministara) EU odlučuje o pitanjima od najvišeg interesa za Uniju. Sa Evropskim parlamentom u postupku *suodlučivanja* dijeli zakonodavnu nadležnost i nadležnost odobravanja budžeta. Od Evropske komisije može zahtijevati da istraži određeno pitanje i podnese odgovarajuće prijedloge te joj delegirati određena ovlaštenja u okviru zakonodavnog postupka. Vijeće (ministara) EU je jedan od tzv. *privilegiranih tužilaca* pred Sudom Evropske unije u vezi sa kontrolom zakonitosti i ustavnosti akata institucija EU. Predsjedavajući Vijeća (ministara) EU se mijenja svakih šest mjeseci. Država članica koja predsjedava Evropskom unijom u isto vrijeme predsjedava i Vijećem (ministara) EU.

Vijeće (ministara) EU odluke uglavnom donosi kvalificiranom većinom (izuzev u nekim slučajevima u kojima prijedlog odluke mora dobiti jednoglasnu podršku). Države članice u Vijeću (ministara) EU imaju od tri do 29 glasova u zavisnosti od broja stanovnika:

Njemačka, Francuska, Italija i Velika Britanija	29
Španija i Portugal	27
Rumunija	14
Nizozemska	13
Belgija, Češka, Grčka, Mađarska i Portugal	12
Austrija, Bugarska i Švedska	10
Danska, Irska, Litvanija, Slovačka i Finska	7
Kipar, Estonija, Latvija, Luksemburg i Slovenija	4
Malta	3
UKUPNO GLASOVA:	345

Dokumenti koje donosi Vijeće (ministara) EU su *uredbe, direktive, odluke, preporuke, deklaracije i obavezujući zaključci*. Vijeće se redovno sastaje na nivou radnih grupa. Svaka država članica ima stalno predstavništvo u Briselu, kojim rukovodi ambasador te zemlje akreditiran pri EU. Ovi ambasadori se sastaju jednom sedmično i čine **Komitet stalnih predstavnika (COREPER)**, koji predstavlja glavni pomoćni organ Vijeća (ministara) EU. COREPER priprema rad Vijeća (ministara) EU i brine se za ispunjavanje njegovih zadataka. Sjedište Vijeća (ministara) Evropske unije je u Briselu.

Vijeće (ministara) EU imenuje visokog predstavnika za vanjske poslove i sigurnosnu politiku. Njegovi osnovni zadaci su da provodi zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, predsjedava Vanjskopolitičkim vijećem i zastupa interese EU na međunarodnom planu. Visoki predstavnik je na čelu diplomatske mreže koju u inozemstvu čini 136 delegacija Evropske unije. Funkcija delegacije je slična onoj koju ima ambasada bilo koje države. Evropska unija održava diplomatske odnose sa skoro svim zemljama svijeta, a uz to ima uspostavljena strateška partnerstva sa ključnim međunarodnim subjektima. Visoki predstavnik za vanjske poslove i sigurnosnu politiku je u isto vrijeme i potpredsjednik Evropske komisije. Rad visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku EU podupire posebna Evropska služba za vanjske poslove (EEAS) - *European External Action Service*, čije osnivanje je utemeljeno Lisabonskim ugovorom.

Evropska komisija je izvršno tijelo Evropske unije, politički nezavisna institucija koja predstavlja interese EU u cjelini. Evropska komisija ima ekskluzivno pravo pripremanja i predlaganja zakonodavstva EU. Donosi brojne propise – *uredbe, odluke, smjernice itd.* Osim prava zakonodavne inicijative, nadležna je i za:

- provođenje politika EU, npr. zajedničke poljoprivredne politike;
- provođenje odluka Parlamenta i Vijeća (ministara);
- poduzimanje neophodnih zakonskih aktivnosti protiv firmi i vlada država članica;
- predstavlja EU u trgovinskim pregovorima.

Evropska komisija se obično naziva „*čuvarom ugovora*“, jer ima važnu nadzornu ovlast u odnosu na države članice, koje može tužiti Sudu Evropske unije za povredu odredbi osnivačkih ugovora. Ima i značajnu ulogu u vanjskoj politici EU. Osim što je trgovinski pregovarač Evropske unije, koordinira finansijsku i tehničku pomoć državama i vodi pregovore za primanje u članstvo novih država.

Evropska komisija djeluje kao jedinstveno tijelo. Čini je 27 komesara i predsjednik Komisije. Članove Komisije predlaže Vijeće (ministara) EU, a potvrđuje Evropski parlament na mandat od pet godina. Svaka država članica imenuje po jednog člana, ali u toku vršenja funkcije komesari ne smiju tražiti niti primati uputstva od bilo koje vlade ili nekog drugog tijela, jer svoje dužnosti obavljaju potpuno nezavisno i u općem interesu. Sjedište Komisije je u Briselu, sa uredima u Luksemburgu i u svim državama članicama. Evropska komisija se sastoji od *političke strukture* (komesara i njihovih kabineta te predsjednika Komisije koji politički usmjerava njen rad) i *upravne strukture*, koju čini 26 generalnih direkcija i 15 službi. Svakodnevni rad Evropske komisije obavlja 24.000 službenika, koji su građani svih 27 država članica.

Sud Evropske unije je ustanovljen 1952. godine sa sjedištem u Luksemburgu. Do Lisabonskog ugovora se zvao Evropski sud. Sastavljen je od po jednog suca iz svake države članice (trenutno 27 članova) i osam pravobranitelja koji su imenovani iz redova istaknutih i iskusnih pravnika na mandat od šest godina. Djeluje kao ustavni, upravni i apelacioni sud. Nakon posljednjeg velikog proširenja Sud može zasjedati kao *Veliko vijeće* od 11 sudaca umjesto plenarnih sjednica kojima prisustvuju svi suci. Osnovna uloga Suda EU je da osigura da se pravo Evropske unije (ili pravo Zajednice) tumači i provodi na isti način u svim državama članicama.

Ključna načela Suda Evropske unije su:

- direktni efekat na komunitarno pravo,
- supremacija komunitarnog prava,
- odgovornost država za neusklađenost ili kršenje komunitarnog prava,
- uzajamno priznavanje.

Sud ima nadležnost da odlučuje o pravnim sporovima između država članica, institucija Evropske unije, firmi i pojedinaca. Sud donosi odluke u formi presude ili rješenja.

Najčešće vrste slučajeva Suda Evropske unije su:

- postupak prethodnog odlučivanja* – donosi presude kojima tumači komunitarno pravo⁶;
- postupak povodom neizvršavanja obaveza* – utvrđuje da li država članica izvršava svoje obaveze ustanovljene osnivačkim ugovorima;
- postupak ocjene zakonitosti* - ocjenjuje zakonitost pravnih akata koje su donijele supranacionalne institucije;
- postupak povodom nečinjenja* – utvrđuje propuštanje komunitarnih institucija da postupe u skladu sa komunitarnim pravom;
- apelacioni postupak* – odlučuje o žalbama na presude Suda prve instance, koji je 1988. godine osnovan zbog preopterećenosti Suda Evropske unije.

Evropski sud revizora je jedna od sedam glavnih institucija EU. Njegov osnovni zadatak je kontrola prihoda i rashoda budžeta Evropske unije. Sud provjerava izvještaje institucija EU i o tome jednom godišnje podnosi izvještaj Vijeću (ministara) EU i Evropskom parlamentu. Svojim radom pomaže garanciji da će sistem EU djelovati efikasno i otvoreno. Sve države članice predlažu po jednog člana Evropskog suda revizora na mandat od šest godina.

Evropska centralna banka zadužena je za kreiranje i provođenje zajedničke monetarne politike euro-zone. U cjelosti je nezavisna od država članica i institucija Evropske unije. Njen osnovni zadatak je održavanje stabilnosti evropske valute (eura) i cijena na jedinstvenom evropskom tržištu. ECB upravlja platnim prometom EU i deviznim rezervama država članica te ima ekskluzivno pravo odobravanja banknota eura i vođenja međunarodnih pregovora o monetarnim pitanjima. Evropskom centralnom bankom upravlja Vijeće guvernera i Direktorat. Osnovana je 1998. godine sa sjedištem u Frankfurtu.

⁶ Komunitarno pravo ili *Acquis communautaire* čine propisi koje su donijeli organi Evropske unije, zatim propisi koje su donijele države članice u cilju provođenja tih propisa, kao komunitarna pravna načela i odluke Suda Evropske unije i Suda prve instance.

Uvođenje eura kao jedinstvene valute u zemljama EU treća je faza stvaranja Ekonomske i monetarne unije (EMU). Euro je zvanična valuta EU od 1. januara 1999. godine. Tada je uveden kao računovodstvena valuta, a od 1. januara 2002. godine u opticaju su novčanice i kovanice eura.

Euro-zonu od 1. januara 2011. čini 17 zemalja članica EU, i to:

Godina	Države članice EU
1999.	Belgija, Njemačka, Irska, Španija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Austrija, Portugal i Finska
2001.	Grčka
2007.	Slovenija
2008.	Kipar i Malta
2009.	Slovačka
2011.	Estonija

Velika Britanija i Danska nisu članice euro-zone jer su zahtijevale izuzeće od uvođenja eura, a Švedska i sedam novih država članica EU još nisu ispunile *kriterije konvergencije* kako bi mogle postati članice EMU.

OSTALA TIJELA EU

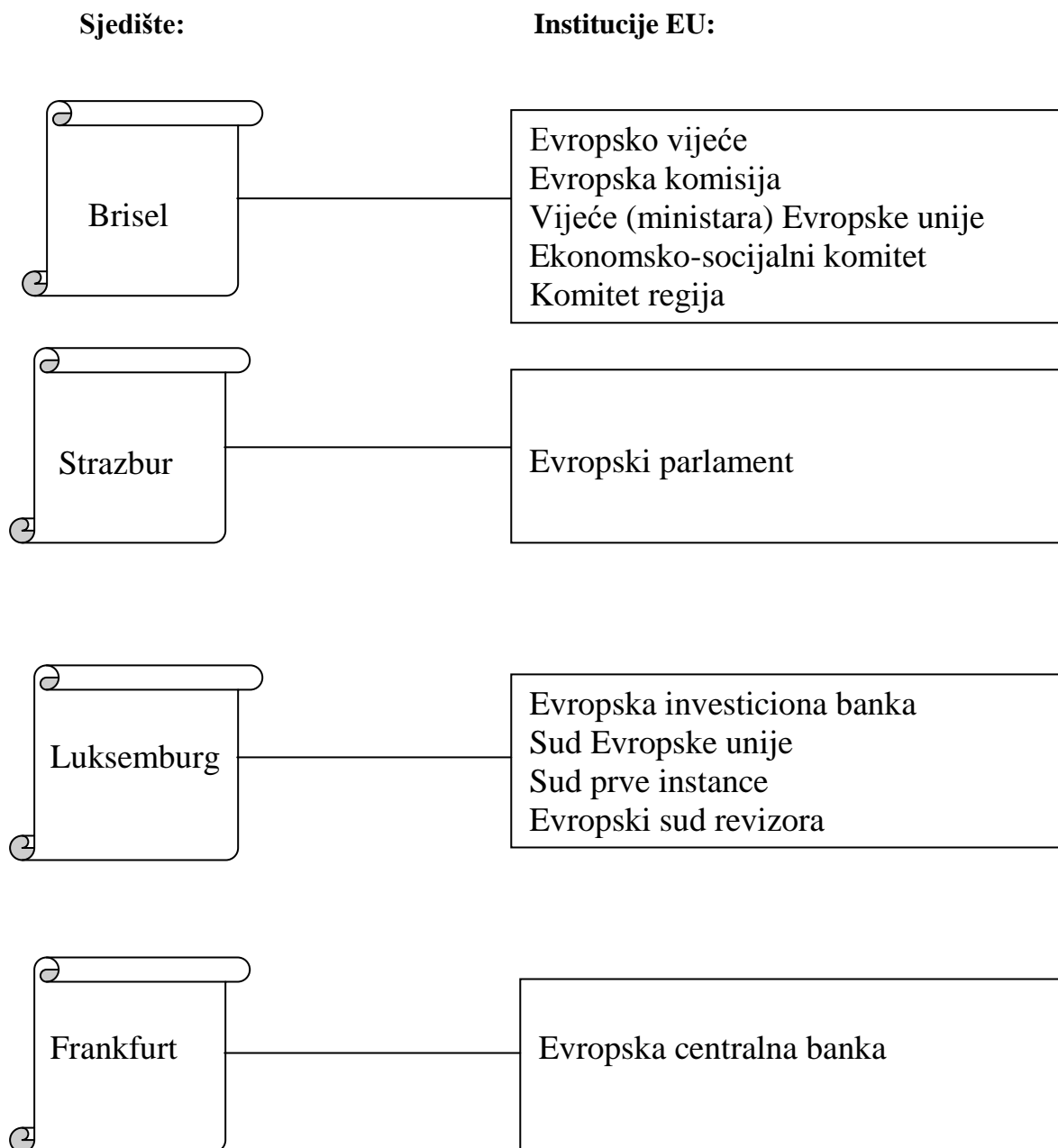
Komitet regiona je savjetodavno tijelo, EU ustanovljeno Ugovorom o osnivanju Evropske unije. Čine ga predstavnici regiona i lokalnih vlasti koje predlažu vlade država članica, a imenuje Vijeće (ministara) EU na mandat od četiri godine. Prema Ugovoru o osnivanju EU, Vijeće (ministara) EU i Evropska komisija moraju konsultirati Komitet regiona kada donose odluke vezane za pitanja regionalne politike, npr. regionalnog razvoja, obrazovanja, zdravstva, transporta itd. Također, Komitet regiona može samoinicijativno davati svoje mišljenje i o ostalim pitanjima.

Ekonomski i socijalni komitet čine članovi koji predstavljaju različite ekonomske i socijalne interesne grupe. Uspostavljen je Rimskim ugovorom iz 1957. godine. Ovaj Komitet, kao i Komitet regija, predstavlja savjetodavni organ Evropske unije, koji Vijeće (ministara) EU i Evropska komisija moraju konsultirati kada donose propise iz ekonomske i socijalne oblasti. Članove Komiteta predlažu vlade država članica, a imenuje Vijeće (ministara) EU na mandat od četiri godine.

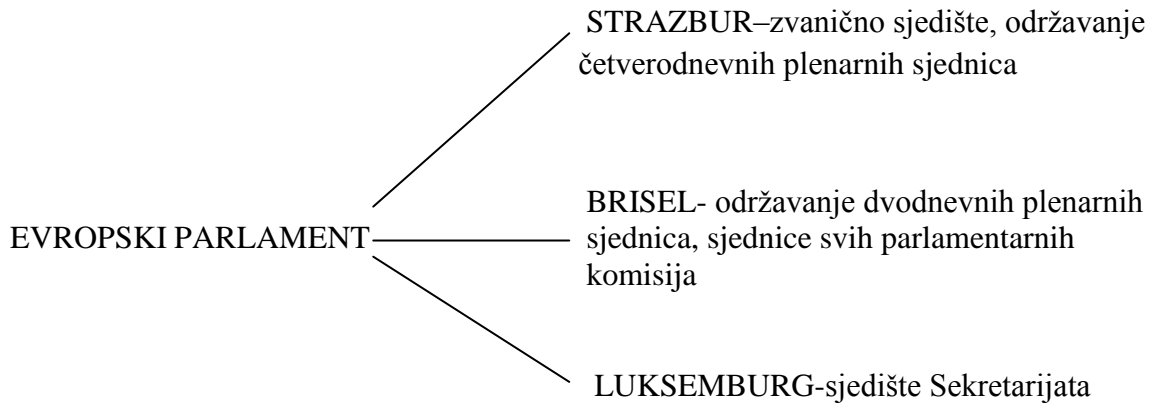
Evropska investiciona banka je najvažnija finansijska institucija Evropske unije. Njen primarni zadatak je da finansiranjem kapitalnih projekata osigura stabilan i ujednačen ekonomski razvoj Evropske unije i da jača njenu integraciju. Kredite odobrava nedovoljno razvijenim regionima za modernizaciju saobraćajne infrastrukture, telekomunikacije, energetiku, mala i srednja preduzeća, okoliš itd. Osnovana je Rimskim ugovorom, a njeni glavni dioničari su zemlje članice Evropske unije. Sjedište Evropske investicione banke je u Luksemburgu.

SJEDIŠTA INSTITUCIJA I OSTALIH ORGANA EVROPSKE UNIJE

Sjedišta glavnih institucija Evropske unije smještena su u gradovima nekoliko država članica: Belgije, Francuske, Luksemburga i Njemačke.

Evropski parlament ima nešto složeniju organizacionu strukturu. Zvanično sjedište ove institucije je u Strazburu, gdje se održavaju četverodnevne plenarne sjednice, a Sekretarijat je smješten u Luksemburgu. U Briselu zasjedaju sve parlamentarne komisije i u ovom gradu se održavaju dvodnevne plenarne sjednice Evropskog parlamenta.

PRAVNI AKTI INSTITUCIJA EVROPSKE UNIJE

Komunitarno pravo ili *Acquis communautaire* čine propisi koje su donijele institucije Evropske unije i države članice u cilju provođenja tih propisa te komunitarna pravna načela i odluke Suda Evropske unije. Komunitarno pravo se naziva i pravom Evropske unije. Ono ima supremaciju u odnosu na zakonodavstvo država članica i neposrednu primjenu i/ili neposredno dejstvo.

Supremacija komunitarnog prava podrazumijeva da u slučaju sukoba komunitarnog i nacionalnog propisa prednost ima ovaj prvi. Neposredna primjenljivost znači da „pravila komunitarnog prava treba primjenjivati u cjelosti i na jedinstven način u svim državama članicama, od dana njihovog stupanja na snagu i tako dugo dok su na snazi“⁷. Neposredno dejstvo podrazumijeva mogućnost da se fizičko ili pravno lice pred nacionalnim sudom neposredno poziva na pravo utvrđeno komunitarnim propisom.⁸

Izvori prava Evropske unije su⁹:

1. primarni izvori (osnivački ugovori – Ugovor o osnivanju EU i Ugovor o funkcioniranju EU te Povelja o ljudskim pravima EU),
2. međunarodni sporazumi EU,
3. sekundarni izvori (pravno obavezujući akti, pravno neobavezujući akti, delegirani, provedbeni i drugi akti),
4. opća pravna načela,
5. konvencije između država članica.

Sudska praksa Suda Evropske unije smatra se *de facto* izvorom prava Evropske unije.

⁷ Presuda Suda pravde Evropske unije u slučaju Simenthal

⁸ Misita, Nevenko. *Osnovi prava Evropske unije*, Magistrat, Sarajevo. 2002. str. 230.-244.

⁹ Borchardt, Klaus-Dieter: *The ABC of European Union Law*, Publications Office of the European Union Luxembourg, 2010., str.80.

Pravni akti koje donose institucije Evropske unije svrstavaju se u sekundarne izvore prava. Oni mogu biti pravno obavezujući i pravno neobavezujući pravni akti, a nakon Lisabonskog ugovora i delegirani, provedbeni i drugi akti.

Pravno obavezujući pravni akti su:

- Uredbe** Odnose se na sve države članice, pravna i fizička lica. Direktno se primjenjuju i obavezujuće su u cjelosti. Imaju snagu zakona. Ne uvode se u domaće zakonodavstvo, već se isključivo provode. Zabranjena je njihova izmjena i dopuna, tumačenje i objava u službenim glasnicima država članica. Ukoliko same uredbe to predviđaju, države trebaju usvojiti dodatne provedbene akte.
- Direktive** Upućuju se svim državama članicama. Reguliraju cilj i sadržaj, a države članice biraju način provedbe. Implementacija direktiva je obavezna, ali su sredstva transpozicije stvar izbora države članice. Ukoliko država propusti da ispravno implementira direktivu, ona može imati neposredno dejstvo pod uvjetom da daje prava pojedincu i da je sadržajno jasna i određena.
- Odluke** Obavezujuće su u cjelosti za one kojima su upućene, odnosno za one koji su u njima imenovani. To mogu biti države članice, fizička ili pravna lica.

Pravno neobavezujući akti:

- Preporuke** Najčešće se upućuju državama članicama koje se pozivaju na određeno ponašanje u određenim oblastima od interesa za Evropsku uniju, ali mogu biti upućene i drugim tijelima EU ili pojedincima. To je specifičan oblik apela.
- Mišljenja** To su izjave koje u pravilu izdaju institucije EU na zahtjev određenog lica i u njima izražavaju stav o određenom pitanju.

NAJVAŽNIJE FUKCIJE U EVROPSKOJ UNIJI

Predsjednik Evropskog vijeća je jedna od najznačajnijih funkcija u institucijama Evropske unije. Utemeljena je Lisabonskim ugovorom. Njegov osnovni zadatak je osigurati kontinuitet rada Evropskog vijeća te nastojati omogućiti koheziju i konsenzus unutar navedene institucije. Na svom nivou osigurava vanjsko predstavljanje Evropske unije o pitanjima koja se tiču zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Imenuje ga Evropsko vijeće kvalificiranom većinom na mandat od dvije i po godine, sa mogućnošću još jednog ponovnog izbora¹⁰.

Na dužnost predsjednika Evropskog vijeća od 1. decembra 2009. godine imenovan je belgijski političar Herman Van Rompuy.

Predsjednik Evropske komisije utvrđuje smjernice rada Komisije u cjelini i odlučuje o njenoj internoj organizaciji. Saziva i predsjedava sjednicama Komisije. Predstavlja Evropsku komisiju i prisustvuje zasjedanjima Evropskog vijeća i Grupe G8 (sedam vodećih industrijaliziranih zemalja i Rusije) te učestvuje u glavnim debatama Evropskog parlamenta i Vijeća (ministara) EU. Imenuju ga države članice, a potvrđuje Evropski parlament na mandat od pet godina¹¹.

Aktualni predsjednik Evropske komisije je portugalski političar José Manuel Barroso, kojem je ovo drugi mandat.

Visoki predstavnik Evropske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku je nova funkcija u EU. Imenuje ga Evropsko vijeće uz saglasnost predsjednika Evropske komisije. Ova funkcija objedinjava tri dužnosti: provodi zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku Evropske unije i daje svoje prijedloge za razvoj te politike, predsjedava Vijećem za vanjske poslove i obnaša dužnost jednog od potpredsjednika Evropske komisije. Osim toga, visoki predstavnik predsjedava radom nekoliko ostalih institucija EU, i to:

- Evropska odbrambena agencija (predsjednik),
- Služba za vanjske poslove (rukovodilac),
- Zapadnoevropska unija (generalni sekretar),
- Specijalni predstavnici EU (koordinator),
- Institut za sigurnosne studije EU (predsjednik).

Visoki predstavnik EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku predstavlja Uniju u pitanjima koja se tiču zajedničke vanjske i sigurnosne politike, vodi politički dijalog sa trećim stranama u ime EU i izražava poziciju EU u međunarodnim organizacijama i na međunarodnim konferencijama.

Za visokog predstavnika EU za vanjske poslove i sigurnosnu politiku 1. decembra 2009. godine imenovana je baronesa Catherine Ashton iz Ujedinjenog Kraljevstva.¹²

¹⁰ <http://www.european-council.europa.eu/the-president.aspx> (preuzeto 24. 12. 2010.)

¹¹ http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/about/role/index_en.htm (preuzeto 24. 12. 2010.)

¹² http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/ashton/about/cv/index_en.htm (preuzeto 24. 12. 2010.)

Predsjednik Evropskog parlamenta predsjedava plenarnim sjednicama Parlamenta, konferencijom predsjednika parlamentarnih političkih grupa (trenutno sedam) i Kolegijem Parlamenta koji uključuje i 14 potpredsjednika. Predsjednik je odgovoran za poštivanje i provođenje Poslovnika i za praćenje rada Parlamenta i njegovih tijela. Predstavlja Parlament u pravnim pitanjima i u međunarodnim odnosima. Nakon glasanja u Parlamentu, predsjednik potpisuje budžet Evropske unije¹³.

U aktualnom sazivu 2009.-2014. godina Evropskim parlamentom predsjedava češki političar Jerzy Buzek.

¹³ http://www.europarl.europa.eu/president/view/en/the_president/biography.html (preuzeto 24. 12. 2010.)

IZVORI I LITERATURA:

Borchardt, Klaus-Dieter: *The ABC of European Union Law*, Publications Office of the European Union, Luksemburg, 2010.

Direkcija za evropske integracije. *Pojmovnik evropskih integracija*, Vijeće ministara BiH-DEI, Sarajevo, 2010.

Hadžiahmetović, Azra. *Ekonomija Evrope*. Ekonomski fakultet u Sarajevu– Izdavačka djelatnost, Sarajevo, 2005.

Misita, Nevenko. *Osnovi prava Evropske unije*, Magistrat, Sarajevo, 2002.

Smajić, Zekerijah. *Evropska unija za svakoga*. Eurocontact, Sarajevo, 2005.

Zvanična internet stranica Direkcije za evropske integracije Bosne i Hercegovine: www.dei.gov.ba/ (preuzeto 24. decembra 2010.)

Zvanična internet stranica Evropske unije: <http://europa.eu/> (preuzeto 24. decembra 2010.)

Zvanična internet stranica Eurostata: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (preuzeto 13. decembra 2010.)

Zvanična internet stranica Evropskog vijeća (preuzeto 24. 12. 2010.): <http://www.european-council.europa.eu/the-president.aspx>

Zvanična internet stranica Evropske komisije (preuzeto 24. 12. 2010.): http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/about/role/index_en.htm

Zvanična internet stranica Evropske komisije (preuzeto 24. 12. 2010.): http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/ashton/about/cv/index_en.htm

Zvanična internet stranica Evropskog parlamenta (preuzeto 24. 12. 2010.): <http://www.europarl.europa.eu/president/view/en/>